



GENERALNY DYREKTOR OCHRONY ŚRODOWISKA

Andrzej Szweda-Lewandowski

Warszawa, 06-12-2021 r.

DOOŚ-TSOOŚ.410.30.2021.TW/KS

Pan

Grzegorz Szymoniuk

Dyrektor Departamentu

Ochrony Przed Powodzią i Suszą

Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej

**Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody
Polskie**

ul. Żelazna 59 A, 00-848 Warszawa

W odpowiedzi na wniosek z dnia 15 października 2021 r., znak: KPP.602.58.1.2021, w sprawie opiniowania „Projektu aktualizacji planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły” (dalej jako APZRP) wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, działając na podstawie art. 54 ust. 1 i art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r., poz. 247, ze zm.; dalej jako ustawa ooś), przedstawiam stanowisko w sprawie.

Plany zarządzania ryzykiem powodziowym i ich aktualizacje, zgodnie z art. 172 ust. 3 i art. 173 ust. 21 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 624, ze zm.), zawierają w szczególności opis celów zarządzania ryzykiem powodziowym oraz katalog działań służących osiągnięciu celów zarządzania ryzykiem powodziowym. W myśl art. 172 ust. 5 ww. ustawy, przywołane działania ustala się z uwzględnieniem m.in. ich kosztów oraz korzyści, zasięgu powodzi, celów środowiskowych ustalonych dla jednolitych

części wód, a także ochrony ludności i zwierząt oraz ochrony przyrody, w tym ryzyka strat przyrodniczych i ekosystemowych.

W APZRP przedstawiono „katalog typów działań” (str. 165-178), który:

- (1) stanowił podstawę do ustalenia „Ostatecznej listy działań aPZRP dla dorzecza Wisły” (załącznik 1) i „Listy działań planowanych do realizacji w ramach aPZRP ograniczających ryzyko powodzi od strony morza” (załącznik 4);
- (2) w przypadku działań od 1 do 13 oraz od 15 do 21, jest wykazem rodzajów interwencji postulowanych do powszechnej realizacji, jako tzw. „działania o charakterze horyzontalnym”.

Przywołane działania – w zakresie operacyjnym, a tym samym ingerencji w środowisko – stanowią najistotniejszy składnik dokumentu, a jednocześnie wyznaczają dwa poziomy szczegółowości strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, w tym informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko. Jeden – względnie ogólny, dotyczący wpływu na środowisko kategorii interwencji, drugi – szczegółowszy, związany z oddziaływaniem na środowisko sprecyzowanych przedmiotowo przedsięwzięć o wstępnie wskazanej lokalizacji.

Jednak narzucone przez treść APZRP zakresy oceny wpływu na środowisko nie znalazły odzwierciedlenia w „Projekcie prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu aktualizacji Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły” (dalej jako prognoza). Autorzy eksponują ogólny charakter APZRP (*„Większość zawartych w Prognozie analiz i wniosków ma ogólny charakter, co wynika z ich dostosowania do poziomu ogólności zapisów aPZRP”*) i z góry wykluczają badanie projektów wskazanych w załącznikach 1 i 4 APZRP (*„...analizy nie zostały przeprowadzane na poziomie szczegółowości poszczególnych przedsięwzięć i obiektów środowiskowych, lecz zostały oparte na identyfikacji kluczowych oddziaływań jakie mogą wystąpić w związku z praktycznym stosowaniem aPZRP.”*) opierając się na uznaniu, że *„...indywidualna ocena poszczególnych działań jednostkowych nie przedstawiałaby miarodajnych informacji z punktu widzenia celu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, czyli kompleksowej oceny wpływu realizacji postanowień Planu jako całości.”*. Jednak przywołany powód nie skłania do uznania tych założeń za prawidłowe i usprawiedliwiające nieprzeprowadzenie oszacowania wpływu konkretnych projektów ujętych w APZRP.

Wynika to co najmniej z dwóch okoliczności – pierwsza, to fakt, że nie istnieje możliwość dokonania tzw. *„kompleksowej oceny wpływu realizacji postanowień Planu jako całości”* bez uwzględnienia sumy skutków konkretnych przedsięwzięć, jedynie w oparciu o zestawienie części teoretycznych, możliwych do wystąpienia oddziaływań charakterystycznych dla różnych kategorii przedsięwzięć; natomiast druga z okoliczności, związana jest z brakiem możliwości ustalenia, na podstawie tak sporządzonej prognozy, czy APZRP może zostać przyjęta wobec treści art. 55 ust. 2 ustawy ooś dotyczącego, krytycznego w świetle możliwości wdrażania tego dokumentu, znaczącego oddziaływania na obszary Natura 2000.

Zwrócenia uwagi wymaga także nakreślony cel sporządzenia prognozy, za który uznano odpowiedź na pytanie *„czy realizacja założeń zawartych w projekcie aPZRP została zaprojektowana w sposób pozwalający ograniczać ich oddziaływania na środowisko”* (str. 11 prognozy). Natomiast trzeba przyjąć, że uniwersalnym celem sporządzania prognozy jest

przedstawienie, adekwatnych w świetle art. 52 ust. 1 ustawy ooś, informacji, o których mowa w art. 51 ustawy ooś i które zdecydowanie wykraczają poza ramy przyjęte przez Autorów.

Dodatkowo odnosząc się do stwierdzenia (str. 13 prognozy), że „*Stopień szczegółowości treści Prognozy oddziaływania na środowisko jest adekwatny do charakteru i stopnia szczegółowości treści ocenianych dokumentów. Z uwagi jednak na zasięg przestrzenny dokumentu (obszar dorzecza) indywidualna ocena poszczególnych działań jednostkowych nie przedstawiałaby miarodajnych informacji z punktu widzenia celu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, czyli kompleksowej oceny wpływu realizacji postanowień Planu jako całości. Dlatego też zdecydowano o przeprowadzeniu oceny dla kategorii (grup) działań, zróżnicowanych z uwagi na ich charakter i skalę.*”, należy podkreślić, że analizy nie zostały przeprowadzone na poziomie szczegółowości poszczególnych przedsięwzięć i obiektów środowiskowych, lecz zostały oparte na identyfikacji kluczowych oddziaływań, jakie mogą wystąpić w związku z praktycznym stosowaniem APZRP. Wskazać tu należy, że art. 52 ust. 1 ustawy ooś mówi o konieczności dostosowania oceny do stopnia szczegółowości ocenianego projektu dokumentu. Wykonanie analiz ogólnych, na podstawie wiedzy teoretycznej jest prawidłowe w przypadku zadań zdefiniowanych ogólnie, o nieokreślonej lokalizacji. Należy zaznaczyć, że analizy bardziej szczegółowe powinny dotyczyć wszystkich przypadków, w których ich wykonanie jest możliwe. Projekt APZRP w znacznej mierze obejmuje dokładnie opisane przedsięwzięcia w konkretnych lokalizacjach (np. poprzez podanie kilometrażu cieków). Samo zróżnicowanie działań oraz brak możliwości oceny ilościowej nie są wystarczającymi przesłankami do ograniczenia zakresu oceny do analiz ogólnych. Ocena jakościowa może być oceną dogłębną i przynoszącą konkretne rezultaty. Decydująca dla przyjętej metody oceny powinna być możliwość przeprowadzenia bardziej szczegółowych badań dla poszczególnych zadań, objętych projektem APZRP.

Wobec powyższych ustaleń uzasadnione jest stwierdzenie, że prognoza:

- nie spełnia m.in. określonego w art. 52 ust. 1 ustawy ooś, wymogu dostosowania informacji w niej zawartych do treści i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu (APZRP);
- w świetle wyżej już przywołanego art. 55 ust. 2 ustawy ooś, nie umożliwia rozstrzygnięcia czy realizacja APZRP może prowadzić do znacząco negatywnego oddziaływania na obszar Natura 2000, a następnie, jeśli oddziaływanie takie nie jest wykluczone, to czy zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021 r. poz. 1098, ze zm.).

Dodatkowego zaznaczenia wymaga fakt, że wyżej opisana problematyka sporządzania prognoz oddziaływania na środowisko była już kilkakrotnie prezentowana w stanowiskach Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w odniesieniu do projektów z zakresu planowania gospodarki wodnej (pismo z dnia 9 lipca 2020 r., znak: DOOŚ-TSOOŚ.410.2.2020.TW/KSZ, dotyczące projektu „Projektu planu przeciwdziałania skutkom suszy”; pismo z dnia 13 maja 2021 r., znak: DOOŚ-TSOOŚ.410.5.2021.TW/KS, dotyczące projektu „Programu inwestycyjnego w zakresie jakości i ograniczania strat wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi”, czy pismo z dnia 6 sierpnia 2021 r., znak: DOOŚ-

TSOOS.410.10.2021.BW/KS, dotyczące projektu "Programu przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2021-2027").

W kontekście ww. niedostosowania prognozy do wymogu określonego w art. 52 ust. 1 ustawy ooś, zwrócenia szczególnej uwagi wymaga także tzw. „ocena akceptowalności środowiskowej”, którą opisano w APRZP. Zasadniczą wątpliwością, która tu się pojawia, jest brak integracji tej oceny z procesem tworzenia prognozy. Z przedłożonej dokumentacji wynika, że dokonano oceny środowiskowej na potrzeby koordynacji APZRP z „RDW, dyrektywą 2009/147/WE i dyrektywą 92/43/EWG”. I o ile opisano procedurę tej oceny (str. 238-245 APZRP), to nie przedstawiono jej wyników w formie umożliwiającej weryfikację. Niezrozumiałe jest także przeprowadzenie prac nad APZRP skutkujące dwukrotną, niezależną i wzajemnie niewykorzystaną analizą tych samych kwestii merytorycznych. Należy wszak zaznaczyć, że Autorzy prognozy (str. 13) - co wyżej wspomniano – nie przeprowadzili wymaganej oceny projektów przewidywanych przez APZRP twierdząc przy tym, że „...ocena przeprowadzona w ramach niniejszej Prognozy ma całkowicie inny cel niż ocena środowiskowa konkretnych działań, która została przeprowadzona w ramach prac nad projektem APZRP”. Ponadto stwierdzenie zamieszczone w prognozie (str. 258), że „*Powyższe podsumowanie wyraźnie wskazuje na dominujące negatywne oddziaływania działań technicznych, infrastrukturalnych na komponenty środowiska naturalnego i pozytywne oddziaływania tych kategorii działań na komponenty związane z działalnością człowieka.*” poddaje w wątpliwość merytoryczną poprawność i wiarygodność tworzonej w ramach APZRP tzw. „oceny akceptowalności środowiskowej” (wiążącej się ustalaniem działań z uwzględnieniem m.in. ochrony przyrody, w tym ryzyka strat przyrodniczych i ekosystemowych, o czym mowa w przywołanym wyżej art. 172 ust. 5 ustawy Prawo wodne).

Jedną z konsekwencji przyjęcia wadliwych zasad środowiskowej oceny APZRP są także zamieszczone w prognozie stwierdzenia, których zestawienie skłania do uznania ich bezpodstawności – wobec braku odpowiedniego poziomu szczegółowości oceny – i/lub sprzeczności w zakresie możliwości wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko, tj.:

- „*W przypadku działań w odniesieniu, do których wyniki oceny wykazały możliwość wystąpienia prawdopodobnego znaczącego negatywnego oddziaływania np. na obszary Natura 2000 i tam, gdzie nie jest możliwe zastosowanie korzystniejszych środowiskowo wariantów alternatywnych, zaproponowano rozwiązania kompensacyjne. Jednocześnie wskazano na potrzebę realizacji nadrzędnego interesu publicznego, jakim jest ochrona zdrowia ludzkiego i bezpieczeństwa publicznego*” (str. 39);
- „*Należy również uwzględnić kompensację przyrodniczą – zarówno tę wynikającą z ustawy o ochronie przyrody (art. 34 w odniesieniu do obszarów Natura 2000), jak i kompensację wynikającą z art. 75 ust. 3 Prawa ochrony środowiska*” (str. 226);
- „*(...) w żadnym z przypadków nie przewiduje się niemożliwego do uniknięcia znaczącego negatywnego oddziaływania na cel i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 oraz na lądowe korytarze ekologiczne*” (str. 233);
- „*Na ten moment nie ma podstaw do stwierdzenia ryzyka wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze (w tym – na obszary Natura 2000), a wpływ zaplanowanych działań w poszczególnych przypadkach ocenia się jako umiarkowanie negatywny - pod warunkiem zastosowania szerokiego katalogu działań z*

zakresu unikania i minimalizowania negatywnego oddziaływania na środowisko” (str. 233);

- *„W obliczu braku wystarczających danych o inwestycjach (a więc także o ich skutkach przyrodniczych) nie racjonalnej ma podstawy do stwierdzenia ryzyka znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary Natura 2000” (str. 250);*
- *„Istnieje ryzyko generowania przez niektóre działania zapisane w projekcie aPZRP skutków w postaci znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary Natura 2000, jednak oddziaływania te są możliwe do uniknięcia, zminimalizowania lub zrekompensowania” (str. 280).*

Powyższe zapisy oznaczają, że Autorzy prognozy z jednej strony przyznają, że istnieje możliwość wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania planowanych przedsięwzięć, a z drugiej strony twierdzą, że nie ma podstawy do stwierdzenia ryzyka znaczącego oddziaływania na obszary Natura 2000. Przy tym nie wskazano podstaw założenia braku wystąpienia znacząco negatywnych oddziaływań. W przypadku wielu działań technicznych znane są ich lokalizacje, a zapewne niektóre z nich posiadają wydane decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach i raporty o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko. Ponadto, wskazano na konieczność uwzględnienia kompensacji przyrodniczej wynikającej z art. 34 ustawy o ochronie przyrody, a bezpośrednio z treści tego przepisu prawnego wynika dopuszczenie, przy spełnieniu ustawowych wymogów, realizacji planu lub działań, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000. Zasadne jest tu także przywołanie stwierdzenia (str. 280 prognozy), według którego *„Dokument w żadnym z przypadków nie przewiduje niemożliwego do uniknięcia znaczącego negatywnego oddziaływania na cel i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 ...”* i podkreślenie, iż zdanie to nie oznacza, że nie wystąpi „niemożliwe do uniknięcia znaczące negatywne oddziaływanie”, a jedynie podsumowuje, że „dokument” – czyli przygotowana według indywidualnych założeń prognoza – nie przewiduje takiego przypadku.

Wobec braku analiz dotyczących poszczególnych działań ujętych w załącznikach 1 i 4 APZP, nie było możliwe przeprowadzenie właściwej oceny oddziaływań skumulowanych. Informacje przedstawione w załączniku 6A i 6B prognozy stanowią jedynie opisowe przedstawienie relacji przestrzennych (położenie planowanych inwestycji względem lokalizacji obszarów objętych ochroną), cech obszarów objętych ochroną oraz potwierdzenie lub zaprzeczenie możliwości wystąpienia „potencjalnej kolizji działania lub inwestycji z wymaganiami obszaru chronionego”.

Presje, jakie prawdopodobnie pojawią się w wyniku realizacji i eksploatacji wszystkich inwestycji przeprowadzonych na danym obszarze chronionym, powinny zostać łącznie przeanalizowane pod kątem wpływu na działania wynikające z planów ochrony oraz planów zadań ochronnych dla tych obszarów, a przede wszystkim pod kątem możliwości osiągnięcia celów określonych dla danego obszaru. Ponadto, oddziaływanie skumulowane powinno odnosić się również do kumulacji presji wynikających ze wskazanych w projekcie APZP inwestycji na konkretne obszary chronione, w kontekście zakazów obowiązujących wobec poszczególnych form ochrony, tj. zarówno tych wynikających z ustawy o ochronie przyrody, jak i aktów prawa miejscowego je wyznaczających.

Wskazać także należy, że kompleksowa ocena oddziaływań skumulowanych powinna odnosić się do całości programu, a nie jedynie konkretnych działań inwestycyjnych.

Program zawiera działania, zarówno nietechniczne jak i techniczne, które określone zostały jako koncepcje zabezpieczeń przeciwpowodziowych dla konkretnych lokalizacji, stąd wszelkie działania możliwe do określenia w układzie przestrzennym trzeba uwzględnić w analizie oddziaływań skumulowanych. Ponadto działania nietechniczne także powinny zostać przeanalizowane pod kątem oddziaływań skumulowanych. Wyniki analiz oddziaływań skumulowanych, zarówno w odniesieniu do etapów realizacji jak i eksploatacji inwestycji, powinny stać się podstawą do zaproponowania stosowanych działań minimalizujących, lub w razie konieczności - działań kompensujących. Co więcej, analiza oddziaływania skumulowanego planowanych przedsięwzięć nie powinna ograniczać się jedynie do inwestycji położonych na danym obszarze chronionym, ale także do innych obszarów chronionych, np. działania planowane do realizacji na terenie obszaru Natura 2000 Dolina Środkowej Wisły mogą kumulować oddziaływania na terenie nie tylko tego obszaru, ale także oddziaływać na obszary chronione położone w dolnym biegu rzeki, np. na obszar Natura 2000 Dolina Dolnej Wisły. Zagadnienie to powinno zostać uszczegółowione w ostatecznej wersji prognozy.

Ponadto, biorąc pod uwagę np. przedsięwzięcia techniczne o dużej skali, zaplanowane na terenie obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Wisły m.in. budowa stopni wodnych na rzece Wiśle (stopień wodny poniżej Włocławka, a także stopnie wodne Gniew, Chełmno, Grudziądz i Solec Kujawski), zapis znajdujący się na str. 250 prognozy tj. *„W obliczu braku wystarczających danych o inwestycjach (a więc także o ich skutkach przyrodniczych) nie ma racjonalnej podstawy do stwierdzenia ryzyka znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary Natura 2000”*, budzi poważne wątpliwości merytoryczne.

Niezależnie od powyższego, niżej zestawiono pozostałe uwagi dotyczące zawartości prognozy:

- Część działań planowanych do realizacji w ramach APZRP została wskazana w poprzednim planie zarządzania ryzykiem powodziowym. Dla niektórych przedsięwzięć mogły zostać wydane decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach, a także zostać zidentyfikowane ewentualne znaczące oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000. W opiniowanym dokumencie nie podano, czy i które z przedsięwzięć przeanalizowano pod kątem oddziaływania na środowisko na etapie oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć. Biorąc pod uwagę art. 52 ust. 1 ustawy ooś, należy podkreślić, że prognoza powinna uwzględniać aktualny stan realizacji proponowanych działań, w tym tych, które posiadają decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach. W przypadku inwestycji, w odniesieniu do których prowadzona jest procedura oceny oddziaływania na środowisko i został sporządzony raport ooś, z dużym prawdopodobieństwem można określić rodzaje i nasilenie oddziaływań. Dla pozostałych inwestycji dokonanie symulacji prawdopodobnych oddziaływań należy przeprowadzić w ramach analiz uwzględniających zakres i uwarunkowania planowanych działań oraz wszelkie obiektywnie dostępne dane.
- Do typu działania pn. „Dostosowanie przepustowości koryta cieków lub kanałów do racjonalnego przeprowadzenia wód” (tab. 1 od str. 22 prognozy) zaliczono „wszystkie działania polegające na oddaniu przestrzeni rzece, ale także utrzymaniu w należytym stanie terasy zalewowej rzek.”. Jednocześnie wymieniono przykłady działań i wskazano

m.in. na budowę, przebudowę, remont umocnień brzegów i koryta cieków, czy kształtowanie przekroju poprzecznego i podłużnego cieków. Wskazane przykłady działań stoją w sprzeczności z jego ogólnym opisem. „Oddanie przestrzeni rzece” powinno polegać na jej renaturyzacji, czyli przywróceniu rzece, uprzednio uregulowanej, stanu zbliżonego do naturalnego (istniejącego przed regulacją lub występującego w naturze). Utrata naturalności rzeki i doliny najczęściej była związana z radykalnymi przekształceniami w wyniku regulacji, w tym prostowaniem koryt, zwiększaniem spadku, ujednolicaniem kształtów i wymiarów przekrojów poprzecznych, likwidacją nieregularności brzegów i dna, niszczeniem ekotonów, odcięciem połączeń starorzeczy z korytem głównym, ograniczeniem zasięgu i czasu trwania zalewów dolinowych.

- W prognozie porównano spójność celów ochrony środowiska określonych w „Unijnej Strategii Bioróżnorodności do 2030 r.” z celami APZRP. Stwierdzono, że „Spójność celów Strategii i celów środowiskowych PZRP zawiera się w wyrażonej w celach i działaniach potrzebie ochrony bioróżnorodności, które w Strategii są określone jako element odbudowy zasobów przyrodniczych łagodzących skutki zmian klimatu. Wyraża się także w zobowiązaniach, których realizację z gruntu prawnego ma przypisane PZRP.” Podkreślenia wymaga, że „Unijna Strategia Bioróżnorodności do 2030 r.” nakłada zobowiązania związane ze wzrostem obszarów chronionych, z naciskiem na rygorystyczną ochronę unijnych lasów, z działaniami związanymi z celami ochrony środowiska i gospodarki wodnej, w tym na przywrócenie co najmniej 25 tys. km rzek w UE do stanu charakterystycznego dla rzek swobodnie płynących. Kładzie także nacisk na realizację zadrzewień i zalesień z poszanowaniem zasad ekologicznych i ochronę starodrzewów, co także ujęto w prognozie (str. 44). Jednak proponowane w ramach APZRP działania ukierunkowane są głównie na:

- budowę, odbudowę, przebudowę, rozbudowę wałów przeciwpowodziowych, modernizację nabrzeży cumowniczych w portach rzecznych, budowę, przebudowę, odbudowę i remont stacji pomp; (ponad 400 działań technicznych);
- koncepcję i dokumentację projektową dla budowy zbiorników retencyjnych, budowę zbiorników retencyjnych, w tym suchych, kształtowaniu przekroju podłużnego i poprzecznego koryta cieku, budowę murów oporowych, budowę polderów (ponad 80 działań technicznych);
- budowę, przebudowę i remont umocnień brzegów i koryta cieków, kształtowanie przekroju poprzecznego i podłużnego cieków, budowę budowli odcinających, przebudowę ostróg, przebudowę mostów, prace utrzymaniowe w korytach cieków i w międzywalu (84 działania techniczne).

Natomiast inwestycje ukierunkowane, np. na odtwarzanie retencji dolinowej rzek, renaturyzację, zalesianie, czy odtwarzanie obszarów wodno-błotnych, czyli wpisujących się w cele Strategii, wydają się być jedynie dodatkiem do ww. dużych projektów inwestycyjnych. Co więcej, na str. 182 projektu Prognozy umieszczono informację, że działania związane z renaturyzacją dolin rzecznych, odtwarzaniem terenów zalewowych (...) nie zostały zaplanowane w projekcie APZRP na obszarze dorzecza Wisły, jednak zaleca się ich uwzględnienie w realizowanych działaniach koncepcyjnych i analitycznych. Wobec powyższego deklarowanie zbieżności i spójności celów projektu APZRP z celami Unijnej Strategii Bioróżnorodności do 2030 nie jest zasadne.

- Na str. 182 prognozy stwierdzono, że działania zaplanowane w APZRP będą miały m.in. oddziaływanie pozytywne na wody powierzchniowe. Oddziaływanie to „będzie skutkiem realizacji działań spowalniających odpływ powierzchniowy do cieków i zbiorników, bowiem gwałtowny spływ wód opadowych z zanieczyszczonych powierzchni miast czy też dróg

powoduje zmywanie zanieczyszczeń z tych terenów i wprowadzanie ich do wód wraz ze spływem powierzchniowym.”. Należy wskazać jakie działania są przewidziane do realizacji w powyższym zakresie, a także określić jaka będzie ich skala.

- Na str. 223 prognozy wskazano, że realizacja ustaleń APZRP będzie miała zróżnicowany wpływ na środowisko przyrodnicze. Stwierdzono, że działania będą ukierunkowane m.in. na poprawę ciągłości ekologicznej rzek. W związku z powyższym należy doprecyzować, jakie konkretne działania będą prowadzić do poprawy ciągłości ekologicznej rzek. Pożądane jest również podanie obszarów problemowych, których te działania będą dotyczyć.
- W prognozie (str. 223) odwołano się do zadania pn. „Weryfikacja działań oraz opracowanie nowych programów działań.”. W przywoływanym raporcie z realizacji ww. zadania, wskazano między innymi, że sposobem poprawy bilansu wodnego zlewni jest zwiększanie jej lesistości oraz właściwa gospodarka na terenach leśnych. Następnie, w projekcie Prognozy opisano wpływ lasów na kształtowanie reżimu hydrologicznego cieków, a także stwierdzono, że „Wspomniany wyżej raport zawiera analizę możliwości zwiększenia retencji leśnej w celu redukcji ryzyka powodziowego w obszarach problemowych na obszarze dorzecza Wisły.”. Jednocześnie nie ustalono konkretnych lokalizacji dla zalesień, a jedynie ich zakres (tab. 28 na str. 224 projektu Prognozy). W związku z powyższym należy doprecyzować, na jakim etapie wskazywane będą obszary przeznaczone pod zalesienia, a także określić podmioty odpowiedzialne za ich realizację.
- Stwierdzono także (str. 224), że „zalesienia prowadzone w nieodpowiedniej lokalizacji mogą zwiększyć zagrożenie powodziowe, pogorszyć konsekwencje wystąpienia powodzi lub doprowadzić do zniszczeń w środowisku przyrodniczym.”. Z uwagi na ogólnikowość stwierdzenia, zasadne jest jego uszczegółowienie o wskazanie rekomendacji dotyczących zasad tworzenia zalesień mających na celu redukcję ryzyka powodziowego w obszarach problemowych. Ponadto należy zauważyć, że działania zmniejszające ryzyko powodziowe powinny polegać także na ochronie terenów przed wycinką, a także przebudowie drzewostanów w kierunku większej wodochłonności w górskich obszarach zlewni.
- W prognozie (str. 62) zadeklarowano, że *„zarówno realizacja inwestycji jak i działań z katalogu działań dla obszaru dorzecza Wisły nie spowoduje wystąpienia negatywnego oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska na obszarze państw sąsiednich”*, jednak nie przedstawiono szczegółów dotyczących wnioskowania w tym zakresie, a przedstawiono przede wszystkim informacje o podstawach prawnych prowadzenia oceny transgranicznego oddziaływania na środowisko.

W odniesieniu do treści APZRP, zaznaczenia wymagają następujące kwestie:

- W załączniku nr 1, wskazane jest uzupełnienie informacji w kolumnie „nazwa obszaru problemowego”, ponieważ część działań, w szczególności o charakterze technicznym, nie została przyporządkowana do żadnego zidentyfikowanego w APZRP (str. 134-146) obszaru problemowego (np. *Zabezpieczenie przed powodzią terenu m. Jarostawia poprzez zmianę parametrów hydraulicznych koryta pot. Szewnia w km od 16+115 do 16+761 – poz. 225; Budowa lewego wału o długości 2163 m na cieku Głęboka oraz budowa prawego wału o długości 3500 m – poz. 318; Budowa zbiornika wodnego Czernicha na dopływie Wątku – poz. 357; Budowa zbiornika wodnego Łękawica Górna na Wątoczku – poz. 359; Budowa zbiornika wodnego Wierna Rzeka na rz. Łososinie, na*

terenie gmin Łopuszno, Piekoszów i Strawczyn – poz. 425; Ochrona przeciwpowodziowa miasta Zakopane - Zabudowa potoku Młyniska w km 0+000 - 1+000 – poz. 462; Budowa zbiornika wodnego na cieku Prądnik w km 18+840 – poz. 726; Regulacja koryta cieku Wysoki, gm. Jasienica – poz. 756). Wobec powyższego zasadne jest określenie zasadności realizacji przedsięwzięć technicznych, niezaliczonych do żadnego z wyznaczonych obszarów problemowych.

- Z treść APZRP, w szczególności z zapisów na str. 239, wynika, że tzw. analiza akceptowalności środowiskowej została przeprowadzona jedynie dla działań planowanych do realizacji w obszarach problemowych. Część działań, w szczególności o charakterze technicznym (w tym polegających na budowie zbiorników retencyjnych), nie została przyporządkowana do żadnego zidentyfikowanego obszaru problemowego. Nie jest więc do końca jasne, czy działania nieprzyporządkowane do żadnego z obszarów problemowych, były oceniane względem tzw. akceptowalności środowiskowej oraz czy wszystkie działania techniczne planowane do realizacji poza obszarami problemowymi, będą miały wpływ na redukcję ryzyka powodziowego w obszarach problemowych.
- W odniesieniu do ujętych w tab. 38 (str. 211) wskaźników rezultatów oznaczonych symbolami RA1 i RA3, zasadne jest uzupełnienie wartości danych wyjściowych i docelowych lub wyjaśnienie obecnych zapisów „brak danych”. Szczególnie jest to istotne wobec faktu, że „W I cyklu PZRP w obszarze dorzecza Wisły nie zrealizowano działań mających na celu wzrost powierzchni terenów oddanych rzece ...” (str. 158 APZRP).
- W prognozie (tab. 1, od str. 22) wskazano katalog typów działań wraz z przykładami i liczbą działań z ostatecznej listy działań i przypisanymi im celami szczegółowymi w projekcie APZRP. W przypadku typu działania pn. *Ochrona lub zwiększanie retencji zlewniowej na gruntach leśnych zadrzewionych i zakrzewionych* określono, że rozwiązania wpisujące się w ten typ działania mają na celu m.in.: spowolnienie lub zatrzymywanie odpływu wód na gruntach leśnych w obrębie małych zlewni; utrzymanie cieków oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie; zachowanie krajobrazu jak najbardziej zbliżonego do naturalnego; renaturyzacja cieków, odtwarzanie obszarów wodno-błotnych; zwiększanie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych. Jednocześnie w celu realizacji ww. celów w ramach przedmiotowego typu działania zaproponowano jedynie 3 przedsięwzięcia o charakterze nietechnicznym. Nie zaplanowano działań technicznych. W związku z powyższym wyjaśnienia wymaga w jaki sposób przedsięwzięcia te będą wpisywały się w realizację/osiągnięcie założonych celów.
- Sytuacja analogiczna występuje w przypadku typu działania *Ochrona lub zwiększanie retencji zlewniowej na użytkach rolnych*. Ten typ działania polega na wdrożeniu działań spowalniających odpływ wody z terenów rolniczych polegających m.in. na: spowolnieniu lub zatrzymaniu na obszarach użytkowanych rolniczo spływu wód powierzchniowych z małych zlewni przez odpowiednie zabiegi agrotechniczne; wzmacnianiu usług ekosystemowych obszarów wiejskich, głównie poprzez tworzenie zadrzewień śródpolnych i zachowanie oraz odtworzenie śródpolnych oczek wodnych i mokradel; zwiększaniu mikroretencji, polegającej m. in. na odtwarzaniu i ochronie oczek wodnych, budowie małych stawów i zbiorników, których zadaniem będzie retencjonowanie wody na gruntach rolnych. W celu realizacji ww. celów w ramach przedmiotowego typu działania zaproponowano jedynie 3 przedsięwzięcia o charakterze technicznym. W związku z powyższym wyjaśnienia wymaga w jaki sposób przedsięwzięcia te będą wpisywały się w realizację/osiągnięcie założonych celów.

- Niezrozumiałe jest powiązanie działań polegających na modernizacji wałów przeciwpowodziowych z odtwarzaniem retencji dolinowej rzek (do których odniesiono się także w punkcie 4 tab. 1, str. 24 prognozy). Odtwarzanie retencji dolinowej powinno mieć miejsce głównie poprzez przywracanie funkcji ekosystemów zależnych od wód i terenów podmokłych oraz zdolności retencyjnej dolin rzecznych. Retencja dolinowa polega na czasowym zatrzymywaniu wód powodziowych zatapiających dno doliny lub opóźnieniu ich spływu w dół doliny w stosunku do wód przemieszczających się w korycie. Retencja dolinowa jest więc tym większa, im większa część całkowitej objętości przepływu jest przenoszona poza korytem oraz im większa jest różnica prędkości wód powodziowych pomiędzy korytem a obszarem pozakorytowym. Stąd też, pożądane są działania, które spowodują odtworzenie możliwości retencionowania wód powodziowych w obszarach nadrzecznych.
- Należy doprecyzować, na czym polegać będą przedsięwzięcia służące *odbudowie koryt cieków*, np. *Odbudowa koryta cieków Jasienicki w km 7+179 – 6+748 w m. Międzyrzecze Górne i km 14+425 – 14+663 w m. Jasienica, gm. Jasienica, pow. Bielski* (poz. 735). Nie jest jasne, czy odbudowa koryt cieków oznaczać będzie ich renaturyzację, czy wręcz przeciwnie – zabudowę i odbudowę urządzeń regulacyjnych.
- W APZRP przewidziano do realizacji 263 działania techniczne polegające na budowie lub przebudowie wałów przeciwpowodziowych. Wały przeciwpowodziowe poprzez zmniejszenie strefy zalewu i ograniczenie retencji wód powodziowych na dnie doliny, powodują odsunięcie zagrożenia powodziowego w dół biegu rzeki, z jednoczesnym zwiększeniem kulminacji fal powodziowych, a więc i zagrożenia powodziowego poniżej obwałowanego odcinka doliny. Biorąc pod uwagę powyższe wyjaśnienia wymaga, czy problem ten był brany pod uwagę i analizowany podczas tworzenia listy działań przewidywanych do realizacji.
- Autorzy przedłożonych do zaopiniowania projektów dokumentów, istotną rolę w zwiększaniu retencji korytowej przypisują budowie, czy modernizacji jazów i stopni wodnych. Należy zwrócić uwagę, że zdolność retencyjna koryta cieków lub nawet całej doliny zmniejszy się, gdy zostanie ona wypełniona wodą w wyniku spiętrzenia.
- Należy wyrazić zastrzeżenie, że budowa nowych stopni wodnych na rzece Wiśle (*stopień wodny poniżej Włocławka*, a także stopnie wodne *Gniew, Chełmno, Grudziądz i Sołec Kujawski*) zwiększy prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi zatorowych, a więc i ryzyka powodziowego, co nie zostało przeanalizowane w przedłożonych projektach dokumentów.
- Niezbędne jest usunięcie rozbieżności pomiędzy zawartością załączników 1 i 2. APZRP. W załączniku 1 ujęto 874 inwestycje, a w załączniku 2 – 888, w tym obejmujące obszary dorzeczy Niemna i Pregoly.

Podsumowując, prognozę należy uzupełnić o przedstawienie właściwych i odpowiednich do poziomu szczegółowości – określonego cechami przewidywanych w APZRP przedsięwzięć (w tym przewidywana lokalizacja i istotne kwestie i czynniki z niej wynikające) – ocen oddziaływania na środowisko inwestycji i działań włączonych do APZRP. Przygotowane analizy powinny uwzględniać katalog oddziaływań wskazanych w art. 52 ustawy ooś. Dopiero w oparciu o merytorycznie uzasadnioną, wnikliwą ocenę oddziaływań na środowisko przedsięwzięć, należy m.in. zaproponować sposoby ograniczenia tych oddziaływań oraz rozpatrzyć rozwiązania alternatywne w zakresie założonego celu.

Należy zastrzec, że niniejsza opinia nie obejmuje oceny poprawności sporządzenia APZRP na podstawie ustawy Prawo wodne.

ANDRZEJ SZWEDA-LEWANDOWSKI
Generalny Dyrektor
Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/